

iz područja likovnog, tj. vizualnog i na svakoj izložbi dobiti umnožene tekste o samoj izložbi i o konkretnim djelima, što je, prema meni poznatim podacima, prvi takav primjer kod nas, barem kada se radi o djelima suvremene umjetnosti (vodič 12 Biennala mladih).

7.

Za razliku od pedesetih godina kada se MGR nalazila u samom vrhu jugoslavenske suvremenosti, umjetnost sedamdesetih i sve ono što su te godine sa sobom donijele, nije u fundusu MGR zastupljena niti jednim djelom. Paradoksalno, ali ustanova koja uobličava bienalnu smotru stvaralaštva mladih Jugoslavije nije u prošlom desetljeću imala sluha za vrstu rada mladih koja je u tom periodu dominirala (generalno konceptualna umjetnost i novi mediji), tako da djela konceptualne provenijencije ne samo da nisu bila otkupljivana, već nisu bila niti izlagana. Neke su promjene nastale početkom osamdesetih godina kada se na 21. biennale mladih uvođe i tzv. akcije (performansi, hepeninzi i ostali načini umjetničkog izražavanja predstavnika suvremene umjetničke prakse) i kada je organizirana izložba pod nazivom »Mediji masovnih komunikacija u umjetnosti«. MGR je nedugo, organizirajući Biennale mla-

dih, ponovno uhvatila korak sa suvremenosti, tako da se u fundusu galerije već nalazi nekoliko radova predstavnika novoslikarskog vala.

Ali opremljenost MGR je takva da apsolutno ne odgovara zahtjevima koje su društvo, sama ustanova, svojim dosadašnjim radom i vrijeme, tj. razvoj umjetnosti postavili. Uz pomanjkanje velikih zidnih površina (ako znamo da se danas uglavnom slikaju platna velikih dimenzija), bez epidijaskopa, filmskog projektora i video-sistema, Galerija teško može zadovoljiti potrebe suvremenog obrazovnog rada.

8.

Zgradu u kojoj se nalazi MGR projektirao je 1886. g. tršćanski arhitekt G. Zamattio za potrebe Djevojačkog liceja. Zgrada se nalazi u samom središtu grada, ali, ulaz sa stražnje strane, suprotne glavnoj ulici i drugi kat, na kome se galerija nalazi, anuliraju prednost povoljnog smještaja. Problem komunikacijskog slijepog crijeva u kome se nalazi ulaz u MGR (sporedna ulica) dao bi se riješiti smišljenim sistemom smjerokaza i obavještenja (panoi, transparenti, stalna plakatska mjesta, okviri za plakate), ali je taj problem dio većeg problema koji se počeo rješavati na nivou grada, pa za sada u obzir ne dolaze parcijalna rješenja.

Unutrašnji izložbeni prostor, sastoji se od tri prostorije; dvije centralne i jedne uzdužne na čijim se duljim krajevima nalaze prozori koji oduzimaju dragocjeni prostor za izlaganje. Na stranama punog zida naknadno su konstruirani balkoni ispod kojih se nalaze pregradama povezani prostorni nizovi (boksovi). Ovakav prostorni raspored dobro funkcionira u slučaju izlaganja crteža koji su uglavnom manjih dimenzija, ali predstavlja veliku prepreku izlaganju slikarskog materijala i skulptura, pogotovo ako se radi o najsuvremenijim djelima.

9.

Osim već iznesenih stavova i razmišljanja koja okvirno dotiču probleme muzeologije i muzeografije, kao vrstu posebnosti možemo spomenuti činjenicu da je Moderna galerija jedna od rijetkih ustanova van republičkih centara koja ima pedagošku službu (iako se radi o jednoj osobi)

Slijedeća moguća posebnost je grad Rijeka kao regionalno središte u kome se održavaju izložbe međurepubličkog i međunarodnog značaja, što implicitno djeluje i na muzejski karakter i značaj ustanove.

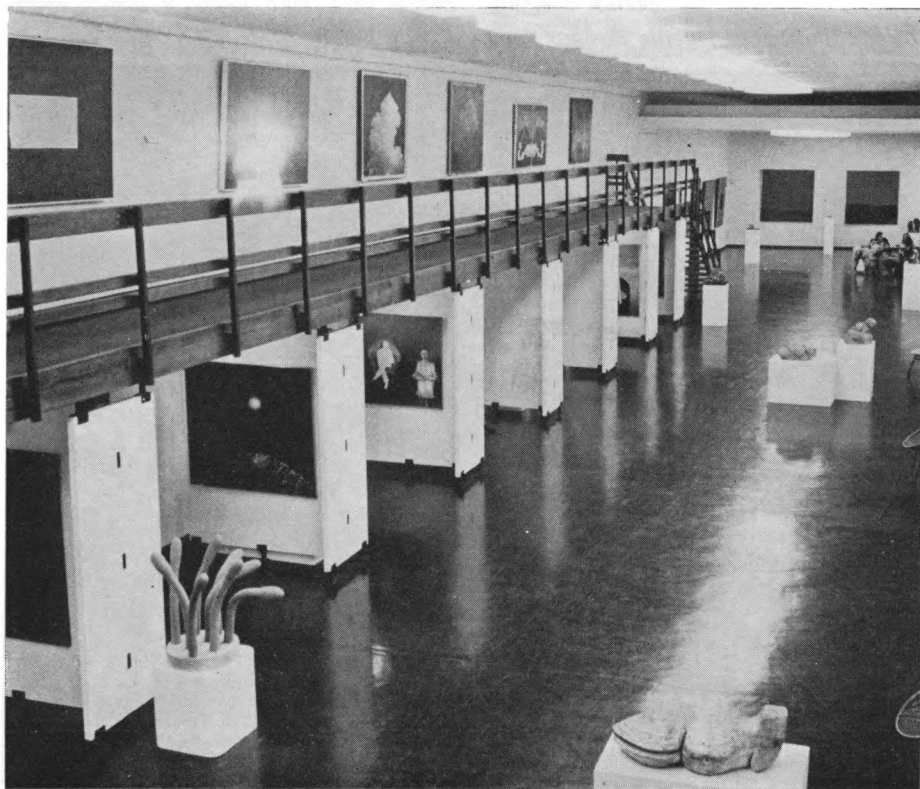
Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, Sarajevo

Azra Begić

1.

Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine ne bavi se samo savremenom umjetnošću. To je kompleksna muzejsko-galerijska institucija osnovana 11. X 1946. Prilikom osnivanja naslijedila je fundus Galerije slika Zemaljskog muzeja u Sarajevu, otvorene za javnost u decembru 1930. godine, a ova je galerija, opet, naslijedila zbirku slika Zemaljske vlade i arhivu časopisa »Nada« (1895—1903). Između dva rata galerija je otkupila veći broj djela jugoslavenskih, a posebno bosanskohercegovačkih umjetnika i izvjestan broj ikona. Ovakav početni fundus odredio je donekle i profil naše institucije, pa su se u njoj, tokom pedesetih godina, formirale slijedeće zbirke: Zbirka ikona, starih i stranih majstora; Zbirka jugoslavenske umjetnosti XIX i XX stoljeća i Zbirka bosanskohercegovačke umjetnosti XIX i XX stoljeća (slikarstvo, kiparstvo, crtež i grafika). Najnovijom reorganizacijom

Postav izložbe 9. Biennale mladih, 1977. godine u Modernoj galeriji, Rijeka

iz 1980/81. godine, zbirke se više ne vode posebno, već je čuvanje i evidentiranje objedinjeno u novoformiranom Odjeljenju umjetničkih zbirki. Osnovna inventarska knjiga u ovom času sadrži 3819 uvedenih umjetnina, ali u nju još nisu unesene Zbirka Mirka Komosara (250 eksponata) koja je od 1971. u našem vlasništvu, a 1983. godine prebačena je u naš depo, potom Zbirka naivne umjetnosti Bosne i Hercegovine, koju smo dobili na poklon 1983. (107 eksponata), čuvena Zbirka Ferdinanda Hodlera koja nam je također poklonjena 1983. (218 eksponata) te velika kolekcija skulptura i crteža Rajke Merćep (1438 djela). Ukupno se, dakle, u posjedu Umjetničke galerije BiH (zajedno sa Muzejom Branka Šotre u Stocu i Ekspozituroom u Mostaru) nalazi približno 6.000 radova u različitim medijima, a uskoro ćemo prihvatiti na poklon i veliku kolekciju fotografija (od Foto-saveza Bosne i Hercegovine).

2.

Osnovna zbirka (Umjetnost Bosne i Hercegovine XIX i XX stoljeća) popunjava se najredovnije i najsystematičnije, iako tekuća umjetnička produkcija znatno prevazilazi naše ograničene finansijske mogućnosti. Drastičan primjer je naša studijska izložba »Umjetnost BiH 1974—1984«, priređena u povodu XIV ZOI, na kojoj je od 178 uvrštenih djela svega petnaestak iz našeg fundusa. Pa ipak, kada se radi o zanimljivim ponudama, traže se a često i dobivaju vanredna sredstva od SIZ-ova, Izvršnog vijeća SR BiH i drugih za razvoj kulture zainteresiranih republičkih organa. Zbirke se popunjavaju poklonima i otkupima, a prilikom otkupa nastojimo postići oboje; i nabavljati djela tekuće umjetničke produkcije i zaokružiti — koliko je to moguće — opuse pojedinih umjetnika. O otkupu vodi brigu Stručni kolegij, u čijem sastavu se nalaze svi kustosi (historičari umjetnosti) zaposleni u Galeriji, na čelu sa direktorom koji je također historičar umjetnosti. Stručni kolegij razmatra ponude za otkup, te daje prijedloge o tome šta treba otkupiti sa tekućih izložaba ili iz ateljea umjetnika. Ove predloge razmatra i konačne odluke donosi Savjet galerije.

3.

Prvi stalni postav otvoren je za javnost u junu 1959, a obuhvatao je dvije paralelne i prostorno odvojene (prizemlje i I kat) izložbe: umjetnost Bosne i Hercegovine od kraja XIX stoljeća do drugog svjetskog rata, te um-

jetnost ostalih jugoslavenskih republika i pokrajina iz istog perioda. Ove su izložbe s vremenom mijenjane, obogaćivane i osavremenjivane (od 1972. nadalje), ali je najradikalnija promjena izvršena 1976, kada je postavka svedena na umjetnost Bosne i Hercegovine, a bile su predstavljene ikone i umjetnost u periodu 1878—1976. Naime, po Zakonu o Umjetničkoj galeriji Bosne i Hercegovine, ova institucija u prvom redu pokriva umjetnost naše republike, te »organizuje i održava stalnu postavku bosanskohercegovačke umjetnosti« (čl. 13 našeg Statuta). Postavka 1976, popraćena skromnim katalogom (prvim te vrste u nas), popunjavana je djelima recentne umjetnosti i novim otkupima sve do 1982, kada je obnovljena aktivnost nekadašnje Male galerije (1968—1971) i osnovan Studio Umjetničke galerije BiH, pa je, u nedostatku prostora, stalni postav trebalo smanjiti na polovinu. Tada je, postepeno, formirana »rotirajuća« stalna postavka u tri djela: »Umjetnost BiH 1941—1981«, »Umjetnost BiH 1919—1941. i »Umjetnost BiH 1878—1918« (1982). Sada se radi na formiranju novog privremenog postava, ali je temeljitije rješavanje ovog problema i dalje otvoreno, budući da je raspoloživi izložbeni prostor Umjetničke galerije BiH nesrazmjerno malen u odnosu na veličinu fundusa (ukupno 600 m², — od toga se polovina koristi za tekuće izložbe Male galerije i Studija, za iz-

ložbe dobivene razmjenom iz zemlje i inostranstva, a kada se radi o velikim izložbama, skida se stalni postav). Ovakva prostorna situacija uslovljava mnogome i karakter stalnog postava koji ne može pretendirati na to da prikaže sve faze rada pojedinih umjetnika, već se mora ograničiti na »ključne« stilove i »najbolje« periode (navodnici su vaši) — prema procjeni autorskog tima stalne postavke. Inače, fundus se popunjuje i manje relevantnim autorima i djelima — s jedne strane zahvaljujući poklonima, a s druge zbog potrebe da se umjetnost naše republike prati što ažurnije i što potpunije. Ovakva djela služe kao komparativni materijal i rijetko se uključuju u izložbe.

4.

Prezentacija recentne umjetnosti odvija se u nas u prvom redu kroz Malu galeriju u kojoj izlažu renomirani jugoslavenski umjetnici (rjeđe i strani) uglavnom srednje i mlađe generacije i Studio, u kome se predstavljaju najmlađi stvaraoci, skloni traganju i inovaciji. Recentna umjetnost Bosne i Hercegovine bila je predmet već pomenute studijske izložbe »Umjetnost BiH 1974—1984« koja je akcenat stavila upravo na najnovije pojave.

— Izložbe se planiraju unaprijed, a onda se, nakon dobijanja sredstava, razrađuje detaljan plan i utvrđuje kalendar realizacije. Velike studijske izložbe

Zgrada Umjetničke galerije Bosne i Hercegovine u Sarajevu

rade se uglavnom timski, a poslovi se uspješno koordiniraju, budući da u našoj kući, pored nekolicine najmlađih, djeluje i nekoliko historičara umjetnosti sa velikim iskustvom u svim vrstama muzejsko-galerijskih poslova. Isto tako imamo dobre odnose sa velikim brojem srodnih galerija i muzeja u zemlji i inostranstvu, iz čega proizlazi razmjena izložaba i uspješna suradnja na zajedničkim projektima.

Dio stalnog postava Umjetničke galerije Bosne i Hercegovine u Sarajevu: Umjetnost Bosne i Hercegovine 1941—1981.

godine, na ono u čemu se one bitno razlikuju od sedamdesetih) morale navesti na mjere opreza i na izvjesnu blagotvornu distancu. Iz vlastitog iskustva predobro znam koliko je to teško.

6.

U Umjetničkoj galeriji Bosne i Hercegovine postoji Centar za vizuelnu kul-

ki (kolekcioniraju se i radovi u novim medijima, karakterističnim za umjetnost sedamdesetih i osamdesetih godina). Na žalost, naši depoi su prostorno ograničeni i nisu dovoljno opremljeni za prihvatanje ove vrste radova. Isto tako, smeta nam nedostatak video-opreme, te uređaja za reprodukciju zvuka i filmske projekcije, ali se — u nedostatku suvremenih tehničkih pomagala — ispomaže mo posudbama.

8.

Zgrada u koju je smještena naša Galerija građena je 1911. kao palača i robna kuća jednog sarajevskog bogataša i ne zna joj se graditelj. Unutrašnjost zgrade je tokom pedesetih godina adaptirana za potrebe galerije, ali su je tek najnovije adaptacije osavremenile i učinile atraktivnijom. Prva je obavljena 1981, i tada su otvoreni nekada zabarikadirani prozori i uvedena dnevna svjetlost u obje izložbene dvorane (prizemlje i prvi kat). Drugom adaptacijom 1983/84 otvoren je direktan ulaz sa ulice i napravljen ostakljen ulazni hol, a izmjenjena su i stakla na prozorima čime je sadržaj aktivnosti prizemne dvorane postao vidljiv izvana (Mala galerija, Studio i ostale tekuće izložbe različitog tipa i profila). Ovaj potez udeseterostručio je posjete našim izložbama koje su uistinu raznovrsne i često veoma atraktivne (pored radova u klasičnim medijima, izlažu se instalacije, radovi s papirom, arhitektura, fotografija, itd.). Postoji plan za prisajedinjenje susjedne zgrade iz istog (austro-ugarskog) perioda, te projekat adaptacije cjelokupnog prostora. Njegovom realizacijom, izložbeni prostor povećao bi se na 2.100 m² čime bi se zadovoljila većina naših potreba.

9.

Smatram da Umjetnička galerija BiH, premda istraživački pokriva znatno veći vremenski period, zahvaljujući izvrsnoj organizaciji i iskorištenosti kapaciteta u svom najnovijem periodu (od 1980/81) djeluje veoma uspješno na više planova, a posebno u domenu praćenja savremene umjetnosti (sređivanje dokumentacije, arhiva, biblioteke i hemeroteke, uređivanje depoa, nov sistem inventarisanja fundusa, istraživački radovi, velike monografske i tematske izložbe, tribina, suradnja sa drugim institucijama u zemlji i inostranstvu, itd.).

5.

Uvjerena sam da ćete na ovo pitanje dobiti najviše odozora. Zato mi dopustite da, umjesto odgovora, citiram jedno izuzetno relevantno upozorenje iz pera renomiranog francuskog sociologa Pierrea Bourdieua, prema kome »živjeti sa svojim vremenom« ne znači »plivati prema zahtjevima mode«. Po Bourdieu-u, »osobina intelektualca nije u tome da zna što treba misliti o svemu što moda i njeni pokretači označavaju kao dostojno mišljenje, već da otkrije ono što povijest i logika intelektualnog područja, sa iluzijom slobode u datom trenutku, nameću kao mišljenje.« Ambicija sociologa — a mislim da se ovo može proširiti i na historičara umjetnosti — je »da iz sadašnjosti izvuče zakone koji mu omogućuju da njome dominira i da se od nje oslobodi.«¹ — Upravo bi nas najnoviji događaji u svijetu umjetnosti (mislim na osamdesete

turu i informacije (u sastavu Odjeljenja programskih djelatnosti), koji se, pored ostalog, bavi obrazovnim radom, ali je u njemu zaposlen samo jedan kustos, što — s obzirom na naše velike potrebe i ambicije — nije dovoljno. Centar ima svoju predavačku tribinu, na kojoj se organizuju zanimljivi susreti sa stvaraocima, likovnim, filmskim, muzičkim i drugim kritičarima, predavanja sa slajdovima, diskusije u povodu izložaba koje su u toku i tome slično. Kustos Centra radi sa posjetiocima i školama (vođenje kroz izložbe, rad sa kulturološkim odjeljenjima srednjih škola, organizovanje zajedničkih akcija, itd), a ponekad mu pomažu i kolege iz drugih odjeljenja.

7.

Posve prirodno, promjene u umjetnosti uključuju se u stalne postavke, a pogotovo u koncepciju izložaba i zbir-

¹ Pierre Bourdieu, Comment libérer les intellectuels libres, Questions de sociologie, Ed. de Minuit, Paris 1977, str. 70—71.